

Alapkő-letétel

(Az 1990-es soproni konferencia)

Az 1989—90-es évek a szociális szakember-képzés szempontjából fordulópontnak számítanak. Ugyanis egyszerre több helyen indul el az általános szociális munkásképzés:

1. a Bérczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán,
2. a Csokonai Vitéz Mihály Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozatán, Szekszárdon (1989-ben indult),
3. a DOTE kihelyezett Egészségügyi Főiskolai Szakán, Nyíregyházán, házában,
4. az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (itt egyetemi szintű szakosított szociális munkás- valamint szociálpolitikus-képzés is indul),
5. a Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Karán, Pécsen,
6. a POTE kihelyezett Egészségügyi Főiskolai Szakán, Szombathelyen,
7. a SZOTE Egészségügyi Főiskolai Szakán, Szegeden.

Tervezik a képzés indítását 1991-ben Egerben, Debrecenben és Salgótarjában is.

E nagyarányú képzési program meg fogja változtatni a szociális szféra szakmai színvonalát. Ma ugyanis ezen a területen a képzettségi szint alacsony, a képzés nem szakirányú.

Évtizedes erőfeszítések előzték meg a képzés indulását. A társadalmi igény már régen megmutatkozott, kifejezésre is jutott, de a hivatalos állami szociálpolitikai koncepció változása kellett ahhoz, hogy a szociális munkát a döntéshozók is elfogadják felsőfokú diplomához kötött szakmaként. Az 1987-ben megalakult Szociális- és Egészségügyi Minisztérium egyik első lépéseként ezért létrehozta a Szociális Szakképzési Bizottságot. Ez a testület 1989—90-ben áttekintette a képzés megindításának szakmai, pénzügyi, jogi feltételeit és állami garancia-rendszerét. A szociális munkás képzés megkezdésére azonban épp akkor kerül sor, amikor egy túlcentralizált állami irányítási rendszer lebontása és ezzel egyidejűleg egy demokratikus autonóm intézményrendszer felépítése is feladattá vált. Ez új munkastílust követel meg abban a folyamatban, amelyben össze kell hangolni a szakma kiépülését biztosító, minden iskolára érvényes képzés tartalmi szempontjait (a minimális standardokat) az iskolák jogos autonómiára való törekvésével.

A szakbizottság ezért egy, az eddigi felsőoktatási-irányítási gyakorlatban példa nélkül álló munkamódszert választott. A különböző iskolákban majdan tanító tanárokhoz fordult azzal a javaslattal, hogy

vegyenek részt a szociális munkás képzés tartalmának kialakításában, és dolgozzák ki együttesen azokat a minimum-követelményeket, amelyek lehetővé teszik a diplomák közti összehasonlítást és a nemzetközi standardokhoz való közelítést. Ezt külföldi szakértők meghívásával is elősegítette.

Ugyanezen célok biztosítására javasolta a szakbizottság az *input* és *output* szabályozás sajátos kombinációját, amely a résztvevők és a szakma, valamint az irányító minisztériumok (SZEM, MM) képviselőinek konszenzusán alapuló minimális követelmények (mint korlátozott input szabályozás) és az állami vizsgarendszer (mint output szabályozás) kidolgozásával valósítható meg.

Ilyen előzmények után került sor 1990. február 2—6 között a soproni konferenciára.

Miután a képzésben résztvevők a társadalomtudományok és a szociális munka gyakorlat legkülönbözőbb területeiről érkeztek, a képzés kérdéseinek megvitatását szükségképpen megelőzte a *szociális munka* közös fogalmi meghatározása.

Heves viták kísérték a magyar és a nemzetközi szociális munkás képzés egymáshoz való viszonyításának kérdéskörét. A konferencia azt az álláspontot fogadta el végül, hogy a nemzetközi tapasztalatokat felhasználó, a sajátos kelet-európai viszonyokat tükröző szociális munkás képzésre van szükség Magyarországon, amelyet megkülönböztet a hangsúlyozott társadalomkritika. (Ebből következően a szociális munkás tradicionális terepei közül kiemelt jelentőséget kapnak a helyi közösségek, és így a közösségi szociális munka, természetesen nem kizárva ezzel az egyénekkal, családokkal és csoportokkal folytatott szociális munka jelentőségét sem.)

Vitatott volt a képzés jellege, általános vagy speciális típusának illetve az egyetemi és a főiskolai szintek jelentésének szempontjából. A konferencia résztvevői elfogadták az SZKB javaslatát, hogy a szociális munkás képzés négyéves, általános, főiskolai, illetve ötéves, specializálódásra is lehetőséget adó egyetemi képzés legyen.

Elfogadták a jelenlevők azt az álláspontot, mely szerint az orvos-, a pszichológus-, a jogászképzéshez hasonlóan a szakosodás posztgraduális szinten történjék (szemben pl. a tanárképzéssel).

A minimális követelmények megvalósítását biztosító órakeretek felosztását is viták kísérték. (A felosztható képzési idő 4 év, azaz 3540 óra.) A szemléletbeli különbségek elsősorban a társadalomtudományi és az egészségügyi szemléletű megközelítés között feszültek. E vita háttérben az a természetes törekvés áll, hogy egy saját identitást teremteni kívánó új szakma mindig és mindenkor szembekerül azzal a feladattal, hogy elhatárolja magát a már meglévő társszakmáktól (így pl. a védőnői és területi ápolónői, gondozónői szakmáktól is). A vitában kiderült, hogy ez a szakmai identifikáció-keresés az egészségügyből jött szakemberektől sincs távol, csak hogy kollégáink az egészségügyben tapasztalható felnőtt ápolóhiányt kívánják pótolni a szociális munkás képzéssel.

Ez az érdekérvényesítési törekvés is érthető és méltányolandó. Természetesen jó lenne, ha az egészségügyi főiskolákon ilyen típusú képzés is kialakulna. De a két szakember, a szociális és egészségügyi „munkás” nem helyettesítheti egymást. (Ezt igazolják a külföldi szociális munkás képző iskolák tantervei is.)

A konferencia résztvevői — nagy realitásérzékről téve tanúbizonyságot — mindenesetre nyitva hagyták az oktatóknak azt a lehetőséget, hogy a képzési idő 35⁰/₀-ában saját szociális munkás modelljük szerint építsék fel a képzés struktúráját. Fontos eredménye a konferenciának, hogy megerősítette az SZKB egy korábbi határozatát, miszerint a *gyakorlati képzés* a teljes képzési időnek legalább 35⁰/₀-át (1420 óra) kell, hogy kitegye.

Sarkalatos kérdésként vetődött fel az iskolák autonómiájának és a szakma kialakulását garantáló egységes vizsgarendszernek a konfliktusa. Ennek feloldására a konferencia a munkacsoportok közötti többszöri, rendkívül intenzív iterációs munka során dolgozta ki a minden iskola számára kötelező minimális tantárgyi képzési tartalmakat, követelményeket.

A konferencia elfogadta, hogy a 4 éves képzési időt 4 ciklusra bontja, s így a szociális munka tárgy köré szervezi a többi tantárgyat. (Megjegyezzük, hogy egy ciklus nem feltétlenül 1 év hosszú.)

„A” ciklus: A szociális munkás identitás kialakítása, pályakép;

„B” ciklus: A csoportviszonyokban való jártasság;

„C” ciklus: Egyéni és családi esetkezelés;

„D” ciklus: Szintetizálás, integrálás.

A társadalompolitikai, a szociális munka- és a pszichológiai munkaközösségek Sopront követően elkezdték részletesen is a felkészülést az 1990/91-es tanévkezdésre. A soproni konferencia szelleme és eredményei bizakodással tölthetik el azokat, akik a képzésben részt vesznek.